



Sporda Başarı Odaklı Karar Verme Düzeylerini Ölçmeye Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması*

Ramazan ARSLANBOĞA¹ , Sultan YAVUZ EROĞLU²

Özet

Amaç: Çalışmanın amacı, sporda alanında iş gören hakem ve antrenörlerin başarı odaklı karar verme düzeylerini belirlemeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçeği geliştirmektir.

Yöntem: Ölçek, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde iş gören 197'si erkek, 53'ü kadın olmak üzere toplam 250 hakem ve antrenöre uygulanmıştır. Çeşitliliği sağlamak için katılımcılar farklı illerden seçilmiştir. Araştırmada tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde katılımcılar öncelikle antrenörlük veya hakemlik yaptıkları spor dallarına (futbol, basketbol, voleybol gibi) göre tabakalandırılmış ve her tabakadan rastgele örneklemeler seçilmiştir. Bu sayede, örneklemin popülasyonu daha iyi yansıtmayı sağlanmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve katılımcıların başarı odaklı karar verme düzeylerini incelemeye yönelik geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapmak üzere Başarı Odaklı Karar Verme (BOKVÖ) ölçeği kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışma kapsamında elde edilen verilerin analizinde ölçeğin yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi kullanılmış ve bu analiz sonucunda elde edilen yapının doğrulanması için doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Analizler sonucunda Proaktif Karar Verme ve Stratejik Karar Verme olmak üzere iki faktörlü bir yapı elde edilmiş ve bu yapının toplam varyansın %84,48'ini açıkladığı saptanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde teorik olarak belirlenen faktör yapısının verilerle yüksek düzeyde örtüştüğü görülmüştür. Modelin uyumunu değerlendirmek için kullanılan DFA, modelin uyumunu değerlendirmek için χ^2/df , CFI, GFI, AGFI, NFI, IFI, TLI, RMSEA ve RMR gibi uyum kriterlerinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracıdır.

Anahtar Kelimeler: Başarı Odaklılık, Karar verme, Spor, Proaktif Karar Verme, Stratejik Karar Verme.

A Scale Development Study to Measure the Levels of Achievement-Oriented Decision Making in Sport

Abstract

Aim: The aim of the study was to develop a valid and reliable measurement tool to determine the level of achievement-oriented decision-making of referees and coaches working in the field of sport.

Methods: The scale was administered to a total of 250 referees and coaches (197 males and 53 females) working in the Eastern and Southeastern Anatolia regions. The participants were selected from different provinces to ensure diversity. Stratified sampling method was used in the study. In this method, the participants were stratified according to the sports branches (such as football, basketball, volleyball) in which they were coaching or refereeing and random samples were selected from each stratum. In this context, the sample was structured in a way that better reflects the population. As data collection tools, a Personal Information Form and the Success-Oriented Decision-Making Scale (SODMS)—developed to assess the validity and reliability of participants' levels of success-oriented decision-making—were utilized.

Results: In the analysis of the data obtained within the scope of the study, exploratory factor analysis was used for the construct validity of the scale and confirmatory factor analysis was used to verify the structure obtained as a result of this analysis. In this analysis, the extent to which the theoretically determined factor structure overlaps with the data was examined. The goodness of fit indices revealed how well the model fits the data. In the study, CFA was conducted to evaluate the model fit based on several fit indices, including χ^2/df , CFI, GFI, AGFI, NFI, IFI, TLI, RMSEA, and RMR.

Conclusion: In conclusion, the validity and reliability of the Achievement-Oriented Decision Making Scale was tested.

Keywords: Achievement Orientation, Decision making, Sport, Proactive Decision Making, Strategic Decision Making.

Gönderi Tarihi : 28.11.2025

Kabul Tarihi : 28.12.2025

Online Yayın Tarihi : 31.12.2025

<https://doi.org/10.18826/useeabd.1831724>

GİRİŞ

Spor, tarihsel süreçte yalnızca eğlence ve dinlenme aracı olmaktan çıkarak; odak noktasında yüksek performans, sürekli gelişim ve yoğun rekabetin yer aldığı profesyonel bir alana dönüşmüştür (Erdemli, 2002; Çankaya, 2001). Bu rekabetçi ortamda başarı, yalnızca fiziksel yetenekle değil; hakemlerden antrenörlere, sporcılardan yöneticilere kadar tüm paydaşların bilişsel ve duygusal süreçleri etkin biçimde yönetme kapasitesiyle doğrudan ilişkili olabilir. Bu süreçlerin merkezinde ise karar verme yer

¹ Sorumlu Yazar: Bingöl Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, Türkiye, rarslanboga@bingol.edu.tr

² Muş Alparslan Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon Bölümü, Türkiye, s.yavuzeroglu@alparslan.edu.tr

*Bu araştırma birinci yazarın lisansüstü tezinden üretilmiştir.



almaktadır. Spor yetkililerinin ve sporcuların kritik anlarda verdikleri kararlar, bireysel performansı, takım başarısını ve genel sportif sonucu doğrudan belirleyen temel faktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır.

Başarı, temel anlamıyla istenilen hedefe ulaşma durumunu ifade ederken; motivasyonel psikoloji çerçevesinde başarı motivasyonu, zorlukların üstesinden gelme ve sürekli ilerleme arzusunu kapsayabilir. Bu bağlamda, bireyin hedefe yönelik çabası ve kararlılığı önemli bir rol oynar. Literatürde, yapılandırılmış hedefler ve destekleyici sosyal ortamların öğrenme motivasyonunu artırabileceğine yönelik bulgular da bulunmaktadır (Reyes ve ark., 2022; Meece ve ark., 2006). Başarı motivasyonu, bazı bireyler için ulaşılması gereken bir umut ya da zorunluluk; bazıları için ise çabaya ve yaklaşıma bağlı bir sonuç beklentisi olarak değerlendirilebilir (Özgün ve ark., 2017). Başarılı olma yönünde motive olan bireylerin, hedeflerine ulaşmak adına karşılaştıkları zorlukları aşma olasılıkları daha yüksek olabilir ve bu motivasyon, başarı duygusunu pekiştirebilir (Sarıçam, 2011). Bu bağlamda, başarıya giden yolda bireyin aldığı kararlar belirleyici bir rol oynayabilir; doğru kararlar hedeflere ulaşmayı kolaylaştırırken, yanlış kararlar süreci sekteye uğratabilir. Dolayısıyla, spor psikolojisi ve yönetimi alanlarında, başarıyı hedefleyen kararların hangi bilişsel, duygusal ve motivasyonel temellere dayandığının incelenmesi önem arz etmektedir.

Karar verme, bilişsel ve duygusal faktörlerin etkileşim içinde olduğu; mevcut seçenekler arasından en uygun olanın seçilmesini içeren karmaşık ve dinamik bir süreç olarak ele alınmaktadır (Kuzgun, 1992; Çolakkadıoğlu ve Güçray 2007). Başarılı bir karar alma süreci, yalnızca mantıksal analizle değil; aynı zamanda yaratıcı düşünme, güvenilir bilgiye dayanma, dikkatli inceleme ve olası sonuçlar üzerinde derinlemesine düşünme becerisiyle de ilişkilidir (Peker ve Aytürk, 2000, Akt; Altan, 2020). Ancak spor alanı, karar verme süreçlerini sıradan örgütsel kararlardan ayıran benzersiz dinamiklere sahiptir: yüksek baskı, zaman kısıtlılığı, anlık rekabet ve duygusal yoğunluk gibi. Spor paydaşlarının performanslarını artırmak için belirledikleri hedeflere odaklanmaları, uygun davranışlar sergilemeleri ve sonuç olarak başarıya ulaşmaları, bu baskı altında verilen kararlarla mümkün olabilmektedir. Bu nedenle, Başarı Odaklı Karar Verme (BOKV) kavramı, yalnızca genel karar verme yetisini değil, bireyin başarı yönelimleri ve motivasyonel hedeflerinin karar alma süreçleri üzerindeki etkisini açıklayan bir yapı olarak ele alınmaktadır. Bu yaklaşım, başarı hedeflerinin karar verme davranışını nasıl şekillendirdiğini ortaya koymakta olup, özellikle motivasyonel iklimin bireylerin hedef yönelimlerini ve karar süreçlerindeki etkinliklerini etkilediğini gösteren güncel araştırmalarla desteklenmektedir (Yang ve ark., 2024; Ramzan ve ark., 2024; Cheng, 2023). Başarı Odaklı Karar Verme (BOKV) kavramı, alanyazında çoğunlukla motivasyonel kuramlar özellikle başarı hedef teorisi ve karar verme stilleri (analitik, sezgisel, risk odaklı vb.) çerçevesinde parçalı biçimde ele alınmıştır. Araştırmalar, üst düzey performans ortamlarında karar verme hızının ve doğruluğunun, bireyin başarı beklentisi, göreve bağlılığı ve başarı motivasyonu ile doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir (Van de Pol ve Kavussanu, 2012; Collins ve ark., 2016). Bununla birlikte, spor bağlamında hakem, antrenör, yönetici ve sporcuların başarı motivasyonunu karar verme süreçlerine doğrudan entegre eden kapsamlı ve bütüncül bir ölçme aracı henüz geliştirilmemiştir. Bu durum, BOKV'nin alanyazında kuramsal düzeyde tartışılmasına rağmen, uygulama ve ölçme açısından sistematik biçimde ele alınmadığını göstermektedir.

Mevcut literatür incelendiğinde, karar verme ölçeklerinin büyük ölçüde yalnızca genel karar verme stillerini ölçtüğü ve bu nedenle başarı hedefleriyle doğrudan ilişkilendirilmediği görülmektedir (Deveci, 2019). Bazı çalışmalar, karar verme eğilimlerini demografik faktörler üzerinden değerlendirmiş; ancak başarı hedeflerinin karar süreçlerindeki işleyişini kuramsal düzeyde açıklayan ölçeklerin sınırlı olduğu raporlanmıştır (Bozkurt ve Özkaya, 2024). Ayrıca mevcut ölçeklerin bir kısmı sporcu odaklı olup, hakem ve yöneticilerin örgütsel ya da teknik karar süreçlerini kapsamamaktadır (Bozkurt ve Özkaya, 2024; Kavalcı ve ark., 2024). Spor alanında kararların psikolojik ve performans temelli sonuçlar doğurduğu bilinmesine rağmen, mevcut ölçme araçlarının bu boyutları sınırlı biçimde ele aldığı belirtilmektedir. Bu nedenle, literatürdeki ölçekler incelendiğinde; bazılarının yalnızca genel karar verme stillerini ölçtüğü, bazılarının ise yalnızca sporcuları kapsadığı görülmektedir. Ayrıca hiçbir ölçeğin, BOKV (Başarı Odaklı Karar Verme) kavramını yani başarının elde edilmesine yönelik motivasyonun, kararların nitelik ve niceliği üzerindeki etkisini kuramsal alt boyutlarla ele almadığı anlaşılmaktadır. Bu durum, spor ortamındaki karar süreçlerini başarı hedefleri perspektifinden değerlendirebilecek yeni bir ölçek geliştirme gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu kuramsal boşluk, spor

psikolojisi ve spor yönetimi alanlarında neden–sonuç ilişkilerini (örneğin başarı motivasyonunun maç sonuçlarını veya takım performansını nasıl yordadığını) inceleyecek ampirik çalışmaların önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Psikometrik açıdan sağlam, geçerli ve güvenilir ölçüm araçlarının eksikliği, karar verme süreçlerinin motivasyonel boyutlarının test edilmesini zorlaştırmakta ve kuramsal ilerlemeyi sınırlamaktadır (Cardona-Isaza ve ark., 2021; Zuber, 2023). Bu durum, başarı motivasyonunun performans sonuçları ve karar alma biçimleriyle ilişkisini değerlendirebilecek ölçme araçlarına duyulan gereksinimi ortaya koymaktadır. Bu nedenle, Sporda Başarı Odaklı Karar Verme (BOKV) kavramının alt boyutlarını teorik ve ampirik olarak belirleyecek; psikometrik açıdan geçerli ve güvenilir yeni bir ölçüm aracına ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, karar verme süreçlerinde bireylerin güçlü motivasyon kaynaklarını tanımaları, uygun davranışlar sergilemeleri ve sonuç olarak başarıya ulaşmaları mümkün hâle gelebilir. Dolayısıyla, spor alanındaki tüm paydaşların karar verme süreçlerini etkili biçimde yönetmeleri, başarı yolculuklarında kritik bir öneme sahip olarak değerlendirilebilir. Bu çalışmanın temel amacı, spor ortamında başarı odaklı karar verme düzeylerini ölçmeye yönelik, geçerli ve güvenilir bir Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği (BOKVÖ) geliştirmektir. Bu doğrultuda, ölçeğin yapısal geçerliliğinin sağlanacağına (H1) ve elde edilen puanların istatistiksel olarak güvenilir olacağına (H2) ilişkin varsayımlar oluşturulmuştur. Ölçek geliştirme sürecinde yapı geçerliği ve iç tutarlılık analizlerinin gerçekleştirilmesi, aracın bilimsel kullanımı için gerekli bir temel oluşturabilir. Psikometrik geçerlilik ve güvenilirlik aşamaları, ölçek geliştirme çalışmalarının temel bileşenleri arasında yer almakta ve spor alanında karar verme davranışlarını inceleyen araştırmaların yöntemsel çerçevesini desteklemektedir. Bu kapsamda, spor bağlamında karar verme stillerini ele alan çalışmaların geçerli ve güvenilir ölçme araçlarına duyduğu ihtiyaç vurgulanmaktadır (Sundu ve Yaşar, 2020). Geliştirilecek BOKVÖ’nün, Türk spor yazınına metodolojik bir katkı sunmasının yanı sıra, başarı motivasyonu ile karar alma süreçleri arasındaki ilişkileri inceleyecek ampirik araştırmalar için de kullanılabilir bir zemin yaratması beklenmektedir. Sonuç olarak, spor psikolojisi ve spor yönetimi alanlarında geçerli ve güvenilir bir BOKVÖ’nün geliştirilmesi, karar verme süreçlerini daha kapsamlı ele almak ve başarı motivasyonunu açıklamak açısından önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda bu çalışmada test edilen hipotezler şunlardır;

Hipotez 1 (H₁): Geliştirilen Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği (BOKV) geçerli bir ölçme aracıdır.

Hipotez 2 (H₂): Geliştirilen Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği (BOKV) güvenilir bir ölçme aracıdır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Çalışmada nicel araştırma modellerinden tarama deseni kullanılmıştır.

1. Aşama

Örneklem Grubu

Tez çalışmasında araştırma grubu için birinci çalışmanın amacı, başarı odaklı karar vermenin içerik alanını tanımlayarak oluşturulan madde havuzu sonucu ölçeğin yapısını ortaya koymaktır. Araştırma grubu kolay ulaşılabilirlik ve ekonomiklik göz önünde bulundurularak uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiştir (Gravetter ve Forzano, 2012). Literatürde Fabrigar ve ark. (1999), DFA analizinin AFA analizinden farklı bir örneklem üzerinde yapılmasını önermektedir. Bu sebeple çalışmanın ikinci aşamasında farklı örneklem grubundan veri toplanmıştır.

Bu doğrultuda geçerlilik için, Doğu ve güneydoğu bölgesindeki, 53’ kadın, 197’si erkek olmak üzere toplamda 250 hakem ve antrenör gönüllü olarak katılım sağlamıştır. Araştırmacılar, faktör analizi yapabilmek için minimum 300 kişiden oluşan örneklem büyüklüğünün yeterli olduğunu belirtmektedir (Field, 2009; Tabachnick ve Fidell, 2013; Nunually, 1978). Bununla birlikte Comrey ve Lee (2013), faktör analizi için örneklem büyüklüğü değerlendirilirken 200 kişinin 'orta', 300 kişinin 'iyi' düzeyde yeterli olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda, çalışmanın ilk aşamasında (AFA) ulaşılan 250 kişilik örneklem büyüklüğünün, literatürde belirtilen 'orta' düzeyin üzerinde olduğu ve madde sayısına oranla (1/5 kuralı) yeterli temsil gücüne sahip olduğu değerlendirilmiştir. Yapıyı daha geniş bir kitlede doğrulamak amacıyla gerçekleştirilen ikinci aşamada (DFA) ise 302 katılımcıya ulaşılarak ideal örneklem büyüklüğü sağlanmıştır. İkinci aşamada başarı odaklı karar verme ölçeğinin güvenilirlik

analizini yapmak üzere doğu ve güneydoğu bölgesindeki, 66'sı (%21,9) kadın, 236'sı (%78,1) erkek olmak üzere toplamda 302 hakem ve antrenör gönüllü olarak katılım sağlamıştır.

Araştırmanın il aşaması için eksik veya hatalı veriler çıkarıldıktan sonra verilerin örneklem büyüklüğü testi yapılmıştır ve çalışmaya 250 veri ile devam edilmiştir. Araştırmada tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tabakalı örnekleme, ana kütlelin alt gruplara (tabakalara) ayrılıp, her tabakadan belirlenen oranlarda örneklem çekilmesiyle tüm grupların temsiliyetini sağlayan bir olasılıklı örnekleme tekniğidir. Geçerlilik için katılımcılara ait tanımlayıcı istatistiki bilgiler aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara ait demografik değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistiki bilgileri

Değişkenler	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	53	21,2
	Erkek	197	78,8
Statü	Antrenör	180	72,0
	Antrenör ve Hakem	70	28,0
Spor Dalı	Bireysel Spor	125	50,0
	Takım Spor	125	50,0
Toplam		250	100,0

Ölçeğin Geliştirme Aşamasındaki İşlem Basamakları

Birinci Basamak Görüşme ve Literatür Taraması

Ölçeğin geliştirme sürecinde ilk olarak Spor Bilimleri Fakültesinde farklı bölümlerde hakemlik ve antrenörlük geçmişleri olan 5 öğretim elemanı ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmede konu kapsamında oluşturulacak ölçek maddeleri hakkında bilgi toplanmıştır. Görüşmelerden sonra ilgili literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması sonucunda 40 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur.

İkinci Basamak Uzman Görüşünün Alınması (İçerik-Kapsam Geçerliliği)

Maddelerin ölçülen yapıyı temsil etme gücü, anlaşılabilirliği, kapsam geçerliğinin değerlendirilmesi için uzman görüşlerinden yararlanılabilir (DeVellis, 2003; Erkuş, 2016). Erkuş'a (2016) göre uzman görüşleri görüşme ve istatistiksel yöntemler yoluyla alınabilir. Bu yöntemlerden biri veya ikisi birlikte uygulanabilir. Maddelerin uygunluğunun belirlenmesinden sonra ölçek formunun geçerliğinin ve güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla örneklem grubuna uygulanması söz konusudur. Oluşturulan form beşli Likert derecelendirmesine uygun olacak şekilde "1 kesinlikle katılmıyorum" ve "5 kesinlikle katılıyorum" arasında değişen seçenekler ile değerlendirilmiştir. Hazırlanan 40 soruluk taslak formun kapsam geçerliliğinin sağlanması için maddeler, Uzman görüşüne sunulan maddelerin katılımcılara uygunluğunun belirlenmesinde, her bir madde için uygun, uygun değil, düzeltilmeli sütunları eklenmiştir. Uzman formlarının tamamı tek bir formda birleştirilerek her bir maddenin olası seçeneklerine kaç uzman tarafından onay verildiği belirlenmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler dikkate alınarak 7 madde üzerinde düzeltme yapılmış ve 3 madde taslak formdan çıkarılarak 37 maddeden oluşan uygulama formu oluşturulmuştur.

Veri toplama araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından, katılımcıların cinsiyet, branş ve statü durumlarını tespit etmek için oluşturulan demografik bilgi formu kullanılmıştır.

Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği (BOKVÖ): Araştırmada kullanılmak üzere "Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği'nin" ilk formu 40 maddeden oluşmaktadır. Spor elemanlarının başarı odaklı karar verme düzeylerini ortaya koymak amacıyla uygulanan ölçek 5'li Likert olarak derecelendirilmiştir.

Ölçeğin Uygulanması

Veriler çevrim içi anket (Google form) aracılığıyla toplanmıştır. Formda katılımcılara çalışmanın bilimsel özelliğinden bahsedilerek, verilen cevapların objektifliğinin olması doğru ve güvenilir sonuçlara ulaşılmasını sağlayacağı belirtilmiştir. Ayrıca katılımcıların çalışma öncesinde gönüllü katılım izni alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizi için Microsoft Excel, SPSS 25 ve AMOS 22 bilgisayar programları kullanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için faktör yapısını belirlemek amacıyla Açımlayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Ölçeğin güvenirliğini belirlemek amacıyla, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Bununla birlikte her bir maddenin geçerliğine ve ayırt edicilik özelliğine kanıt sağlamak amacıyla madde toplam test korelasyon değerleri de incelenmiştir.

Sayıtların Test Edilmesi

Örneklem büyüklüğü açısından faktör analizi için veri yapısının uygunluğunu test etmeye yönelik ölçüt olarak Kaiser–Meyer–Olkin testi sonuçları dikkate alınmıştır (KMO=,94).

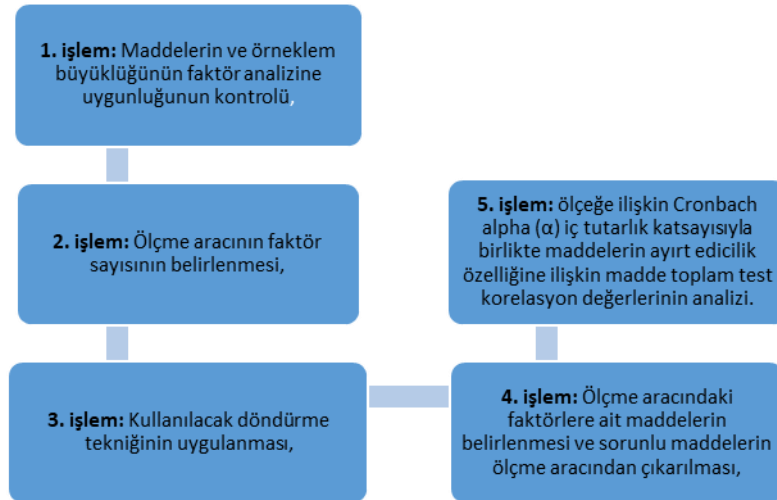
Faktör analizi, değişkenler arası korelasyon matrisi temel alınarak yapıldığından, kayıp değerlerin korelasyon katsayılarını ne şekilde etkilediğini kontrol etmek için analiz yapılmadan önce veri seti içerisindeki satırlarda kayıp değerler tespit edilmiştir. Daha sonra, çok değişkenli uç değer analizleri yapılmıştır. Hatalı ve eksik olduğu görülen 50 veri analiz öncesi veri setinden çıkarılmış ve 250 katılımcının verileri üzerinden analiz yapılmıştır.

Yapılan analizde ilk olarak gözlenen değişkenlerin normallik varsayımları için -2,+2 çarpıklık basıklık değerleri dikkate alınmış (Gravetter ve Wallnau, 2011) ve dağılımın normal olduğu tespit edilmiştir.

BULGULAR

37 madde ile uygulanan Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği için faktör yapısını belirlemek amacıyla AFA yapılmıştır. Yapılan faktör analizinin işlem adımları aşağıdaki gibidir;

AŞAMA 1;



Şekil 1. AFA faktör analizinin işlem adımları

İlk çalışmaya ilişkin katılımcılardan elde edilen veriler üzerinde yapılan analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Bu doğrultuda Tablo 2’de ölçeği oluşturan 37 gözlenen değişkene ait standart sapma, basıklık ve çarpıklık değerlerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 2. BOKVÖ ölçeğine ilişkin tanımlayıcı istatistik

Maddeler	n	S.S.	Çarpıklık	Basıklık
BOKVÖ1	250	1,43	,38	-1,81
BOKVÖ2	250	1,25	,09	-1,63
BOKVÖ3	250	1,43	,43	-1,78
BOKVÖ4	250	1,39	,67	-1,50
BOKVÖ5	250	1,44	,22	-1,89
BOKVÖ6	250	1,46	,27	-1,90
BOKVÖ7	250	1,40	,57	-1,63
BOKVÖ8	250	1,28	-,45	-1,52

BOKVÖ9	250	1,48	,05	-1,98
BOKVÖ10	250	1,46	,17	-1,95
BOKVÖ11	250	1,43	-,12	-1,92
BOKVÖ12	250	1,47	,28	-1,91
BOKVÖ13	250	1,28	-,29	-1,62
BOKVÖ14	250	1,26	-,40	-1,50
BOKVÖ15	250	1,44	-,19	-1,91
BOKVÖ16	250	1,17	,07	-1,47
BOKVÖ17	250	1,27	-,46	-1,50
BOKVÖ18	250	1,46	-,12	-1,95
BOKVÖ19	250	1,21	-,44	-1,39
BOKVÖ20	250	,94	,97	,08
BOKVÖ21	250	1,41	-,36	-1,80
BOKVÖ22	250	1,40	-,27	-1,83
BOKVÖ23	250	1,37	-,27	-1,78
BOKVÖ24	250	1,19	-,04	-1,52

Tablo 2’de gözlenen değişkenlere ilişkin çarpıklık değerlerinin -,04 ile ,97 arasında olduğu, basıklık değerlerinin ise -1,97 ile ,08 arasında olduğu tespit edilmiştir.

Ölçeğin Yapı Geçerliliği (Açımlayıcı Faktör Analizi)

1. İşlem

Maddelerin ve örneklem büyüklüğünün faktör analizine uygunluğunun kontrolü için Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testi uygulanmıştır ve tablo 3’te verilmiştir.

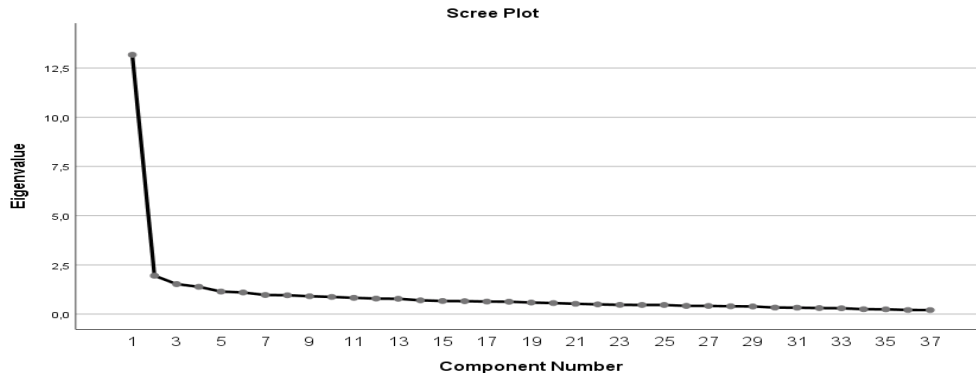
Tablo 3. KMO ve Bartlett Testi

Kaiser Meyer Olkin	(KMO)	,94
	X ²	4208,00
Bartlett's Test of Sphericity	df	66
	p	,00
Determinant	(R)	1.78

Kaiser-Meyer-Olkin değerinin ,94 olduğu, Bartlett küresellik testinin sonucunun da anlamlı ($\chi^2=4208,00$; $df= 66$; Determinant=1,78, $p=,000$) olduğu tespit edilmiştir. Tabachnick ve Fidell, (2013)’e göre elde edilen bu değerler değişkenler için faktör analizinin uygun olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda faktör sayısının belirlenmesi için 2. İşleme geçilmiştir.

2. İşlem

Ölçme aracının faktör sayısının belirlenmesi için yapılan analizde, toplam faktör sayısına karar verme sürecinde özdeğer, toplam varyansa katkı yüzdesi dikkate alınmıştır. Ölçek kapsamına alınan maddelerin madde-toplam puan korelasyonları maddelerin korelasyon matrisi (.30 ile ,80 arasında) değerleri, ortak varyansları, faktör yükleri (en az ,40) ve birden fazla faktöre yüklenen maddelerin faktör yükleri arasındaki farklar (en az ,20) incelenmiş ve bu incelemeler sonucunda düşük ilişkili maddelerin olduğu görülmüştür. Özdeğeri 1.00’in üzerinde olan 6 faktör olduğu görülmüştür. Ancak, açıklanan varyans oranına özgün katkısı %5’in altında olduğu için 2 faktörlü bir yapıyla işleme devam edilmiştir. Ölçeğin faktörleşmesinde yararlanılan yığılma grafiği Şekil 2’de sunulmuştur.



Şekil 2. AFA sonucu yığılma grafiği (scree plot)

3. İşlem

Bu işlemde, temel bileşenler faktör çıkarma yöntemi ve faktörler arasındaki düşük korelasyonların olmasından dolayı dik döndürme (varimax) işlemi kullanılmıştır.

Sonraki İşlem

Bu işlemde, ölçme aracındaki faktörlere ait maddelerin belirlenmesi ve sorunlu maddelerin ölçme aracından çıkarılması için, açıklanan varyans oranı değerlerine bakılmıştır. Madde düzeyinde komünalite değerleri incelenmiş, tüm maddelerin komünalite değerleri 0,10'un üzerinde bulunduğundan bu aşamada madde çıkarılmamıştır. Ardından dik döndürme (varimax) işlemi uygulanmış ve faktör yükü yetersiz olan maddeler 0,30'un altında olan maddeler ile iki faktöre binişik yük veren ve yük farkı 0,10'dan küçük olan maddeler çıkarılmıştır. Bu ölçütlere göre 16 madde analizden çıkarılmış ve sonuçta 21 maddeden oluşan iki faktörlü yapı elde edilmiştir. Bu doğrultuda belirlenen yapıya ilişkin faktör yük değerleri ve açıklanan varyans Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. BOKVÖ Ölçeğine İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Boyutlar	Maddeler	Faktör Yükleri	Açıkladığı % varyans,	KMO
1. Boyut (Proaktif Karar Verme)	18. Karar verirken etik kurallara uygun davranmanın başarı getireceğini düşünürüm.	,69	%38,34	KMO=,93 X2=2530,01 sd=210 p=,000*
	21. Başarılı olmayı hedefleyen kişilerin yeteneklerini sürekli geliştirebilmek için kararlar alması gerekir.	,68		
	13. Çoğunluğu ilgilendiren kararlar alınırken ortak bir sonuca varabilmekte çevremdeki kişilerin tavsiyelerinin daha etkili olacağını düşünürüm	,65		
	12. Başkalarının karar vermede zorlandığı ve bana bıraktığı durumlarda başarılı olmak için zevkle karar veririm.	,63		
	15. Benim için başarılı olmak doğru karar verme ile yakın ilişkilidir.	,62		
	11. En iyi sonucu elde etmek adına sürekli kararlar alırım.	,61		
	20. Karar verme sürecinde çatışmalardan uzak durmak, başarılı olmamı sağlar.	,59		
	14. Kararlarımı hiçbir zaman ertelemem.	,58		
	16. Verdiğim her kararın sonucunu analiz ederim.	,57		
	17. İzleyicilerin bulunduğu ortamlarda daha dikkatli kararlar veririm.	,54		
2. Boyut (Stratejik Karar Verme)	19. Hızlı karar vermem gerektiğinde ilk verdiğim karardan vazgeçmem.	,48	%46,14	
	4. Karar verirken seçeneklerin olumsuz yönlerini de düşünürüm.	,75		
	3. Karar verirken bütün alternatifleri düşünmek başarıyı artırır.	,74		
	8. Olayların analiz edilerek karşılaştırılması karar verme başarısını artırır.	,71		
	6. Doğru karar vermedeki başarıları bireylerin mutluluğunu etkiler.	,65		
	2. Karar verme esnasında takım arkadaşlarımdan düşüncelerinden yararlanmak başarıma katkı sağlar.	,63		
	9. Karar verirken farklı stratejiler geliştiririm.	,62		
	7. Belirsizlik içeren durumlarda karar verirken geçmiş tecrübelerimden faydalanırım.	,62		
	5. Karar verirken alternatifler arasında en doğru olanı seçerim	,59		
	10. Etkili karar vermek başarıya ulaşmak için önemlidir.	,53		
	1. Başarılı bir sonuç elde etmek için karar verme sürecine odaklanırım	,43		

Bu kapsamda ölçeğin iki boyuttan oluştuğu ve 1. boyut varyansın %38,34'ünü, 2. Boyut ise varyansın %46,14'sini açıkladığı görülmektedir. Ölçeğe ilişkin faktör yüklerinin, 1. Boyutta, 48 ile, 69 arasında değiştiği 2. Boyutta ise ,43 ile ,75 arasında değiştiği tespit edilmiştir.

5. İşlem

Bu aşamada son olarak ölçeğe ilişkin Cronbach alpha (α) iç tutarlık katsayısıyla birlikte maddelerin ayırt edicilik özelliğine ilişkin madde toplam test korelasyon değerleri hesaplanmıştır ve bu analizlere ait değerler Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. BOKVÖ ölçeğine ilişkin ortalama, cronbach alpha ve madde toplam test korelasyon değerleri

Maddeler	X	Madde-Toplam Test Korelasyonu	Cronbach Alpha
18. Karar verirken etik kurallara uygun davranmanın başarı getireceğini düşünürüm.	2,22	,60	1. Faktör Proaktif Karar Verme $\alpha = ,87$
21. Başarılı olmayı hedefleyen kişilerin yeteneklerini sürekli geliştirebilmek için kararlar alması gerekir.	2,18	,66	
13. Çoğunluğu ilgilendiren kararlar alınırken ortak bir sonuca varabilmede çevremdeki kişilerin tavsiyelerinin daha etkili olacağını düşünürüm	2,02	,60	
12. Başkalarının karar vermede zorlandığı ve bana bıraktığı durumlarda başarılı olmak için zevkle karar veririm.	2,34	,60	
15. Benim için başarılı olmak doğru karar verme ile yakın ilişkilidir.	2,30	,62	
11. En iyi sonucu elde etmek adına sürekli kararlar alırım.	2,09	,58	
20. Karar verme sürecinde çatışmalardan uzak durmak, başarılı olmamı sağlar.	2,46	,65	
14. Kararlarımı hiçbir zaman ertelemem.	2,37	,43	
16. Verdiğim her kararın sonucunu analiz ederim.	2,58	,67	
17. İzleyicilerin bulunduğu ortamlarda daha dikkatli kararlar veririm.	2,30	,67	
19. Hızlı karar vermem gerektiğinde ilk verdiğim karardan vazgeçmem.	2,72	,49	2. Faktör Stratejik Karar Verme $\alpha = ,88$
4. Karar verirken seçeneklerin olumsuz yönlerini de düşünürüm.	2,73	,66	
3. Karar verirken bütün alternatifleri düşünmek başarıyı artırır.	2,83	,58	
8. Olayların analiz edilerek karşılaştırılması karar verme başarısını artırır.	2,80	,70	
6. Doğru karar vermedeki başarıları bireylerin mutluluğunu etkiler.	2,77	,59	
2. Karar verme esnasında takım arkadaşlarımdan düşüncelerinden yararlanmak başarıya katkı sağlar.	2,69	,54	
9. Karar verirken farklı stratejiler geliştiririm.	2,69	,75	
7. Belirsizlik içeren durumlarda karar verirken geçmiş tecrübelerimden faydalanırım.	2,69	,69	
5. Karar verirken alternatifler arasında en doğru olanı seçerim	2,66	,66	
10. Etkili karar vermek başarıya ulaşmak için önemlidir.	2,72	,67	
1. Başarılı bir sonuç elde etmek için karar verme sürecine odaklanırım	2,71	,53	
Toplam Ölçek Puanı			,92

Tablo 5’te madde-toplam test korelasyon değerleri incelendiğinde, sonuçların ,43 ile ,75 arasında olduğu görülmektedir. Nunnally ve Bernstein, (1994) madde-toplam test korelasyon değerinin ,30 ve üzeri olan maddelerin ayırt edici özelliğinin iyi olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, ölçeğin 1. Alt boyutu cronbach alpha iç tutarlık katsayısı ,87, 2. alt boyutu cronbach alpha iç tutarlık katsayısı ,88 ve ölçeğin toplam puan cronbach alpha iç tutarlık katsayısının ,92 olduğu görülmektedir. Nunnally ve Bernstein (1994), ölçeğin yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olması için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısına ilişkin değerlerin ,70 ile ,90 aralığında olmasını önermektedir.

AŞAMA 2

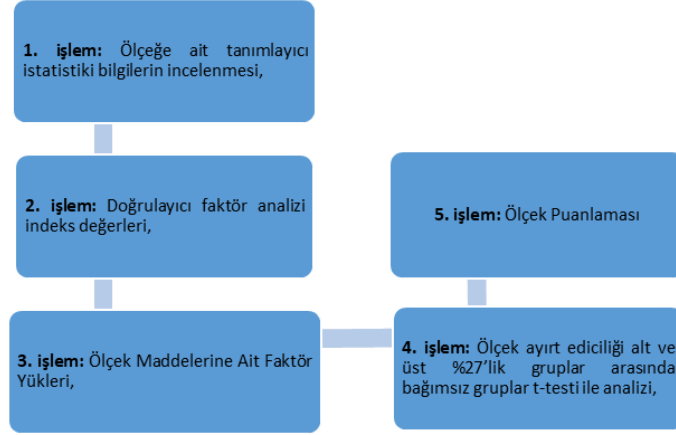
İkinci çalışmanın amacı yapısı ve güvenilirliği ortaya konulan Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeğini farklı bir örneklem üzerinde doğrulamaktır. Literatürde, Fabrigar, Wegener, MacCallum ve Strahan (1999), DFA analizinin AFA analizinden farklı bir örneklem üzerinde yapılmasını önermektedir.

Tez çalışmasında araştırma grubu için ikinci aşamada başarı odaklı karar verme ölçeğinin güvenilirlik analizini yapmak üzere doğu ve güneydoğu bölgesindeki, 66’sı (%21,9) kadın, 236’sı (%78,1) erkek olmak üzere toplamda 302 hakem ve antrenör gönüllü olarak katılım sağlamıştır. Katılımcılara ait tanımlayıcı istatistik bilgileri aşağıda verilmiştir.

Tablo 6. Katılımcılara ait demografik değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistik bilgileri

Değişkenler	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	66	21,9
	Erkek	236	78,1
Statü	Antrenör	220	72,8
	Antrenör ve Hakem	82	27,2

Spor Dalı	Bireysel Spor	154	51,0
	Takım Sportu	148	49,0
Toplam		302	100,0



Şekil 3. DFA Faktör Analizi İşlem Adımları

Doğrulamalı Faktör Analizi

Bu aşamadan sonra DFA analizi yapılmadan önce çok değişkenli normallik varsayımları için Gravetter ve Wallnau, (2011) önerdiği -2,+2 çarpıklık basıklık değerleri dikkate alınmış ve dağılımın normal olduğu tespit edilmiştir. Doğrulamalı faktör analizi (DFA), bir modelin gözlemlerle ne kadar iyi uyum sağladığını test eden bir yöntem olarak, yapı geçerliğini doğrulamak amacıyla kullanılmaktadır. Bu analizde, teorik olarak belirlenen faktör yapısının veriyle ne kadar örtüştüğü incelenir. Uyum iyiliği indeksleri, modelin veri ile ne derece uyumlu olduğunu ortaya koyar. Çalışmada kullanılan DFA, modelin uyumunu değerlendirmek amacıyla χ^2/df , CFI, GFI, AGFI, NFI, IFI, TLI, RMSEA ve RMR gibi uyum kriterlerine dayandırılmıştır (Kılıç ve ark, 2020). Bu kriterler, modelin uygunluğunu doğrularken, faktör yükleri analizinde maddelerin faktörlerle olan ilişkisi incelenmiş ve maddelerin büyük çoğunluğunun modelin genel yapısına önemli katkı sağladığı görülmüştür.

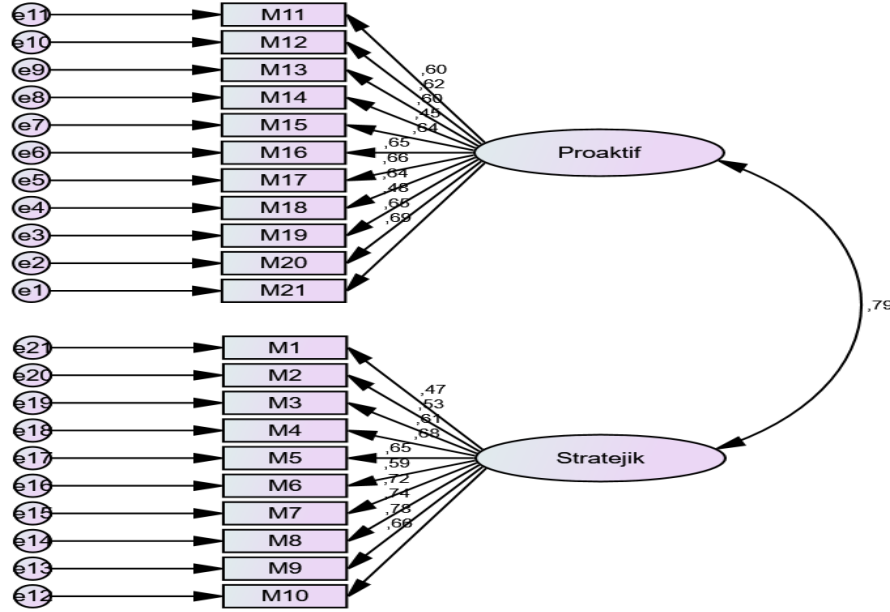
1. İşlem

Tablo 7. BOKVÖ ölçeğine ilişkin tanımlayıcı istatistik bilgileri

Maddeler (Gözlenen Değişkenler)	Ort	Ss	Çarpıklık	Basıklık
1. Başarılı bir sonuç elde etmek için karar verme sürecine odaklanırım	2,18	1,42	,44	-1,76
2. Karar verme esnasında takım arkadaşlarımdan düşüncelerinden yararlanmak başarıma katkı sağlar.	2,20	1,43	,40	-1,80
3. Karar verirken bütün alternatifleri düşünmek başarıyı artırır.	2,06	1,40	,61	,58
4. Karar verirken seçeneklerin olumsuz yönlerini de düşünürüm.	2,40	1,44	,14	-1,91
5. Karar verirken alternatifler arasında en doğru olanı seçerim	2,29	1,45	,28	-1,89
6. Doğru karar vermedeki başarıları bireylerin mutluluğunu etkiler.	2,15	1,42	,48	-1,73
7. Belirsizlik içeren durumlarda karar verirken geçmiş tecrübelerimden faydalanırım.	2,44	1,47	,08	-1,97
8. Olayların analiz edilerek karşılaştırılması karar verme başarısını artırır.	2,40	1,47	,13	-1,96
9. Karar verirken farklı stratejiler geliştiririm.	2,58	1,43	-,12	-1,91
10. Etkili karar vermek başarıya ulaşmak için önemlidir.	2,31	1,47	,25	-1,93
11. En iyi sonucu elde etmek adına sürekli kararlar alırım.	2,69	1,29	-,24	-1,66
12. Başkalarının karar vermede zorlandığı ve bana bıraktığı durumlarda başarılı olmak için zevkle karar veririm.	2,72	1,26	-,38	-1,52
13. Çoğunluğu ilgilendiren kararlar alınırken ortak bir sonuca varabilmede çevremdeki kişilerin tavsiyelerinin daha etkili olacağını düşünürüm	2,86	1,26	-,49	-1,46
14. Kararlarımı hiçbir zaman ertelemem.	2,79	1,20	-,43	-1,37
15. Benim için başarılı olmak doğru karar verme ile yakın ilişkilidir.	2,76	1,41	-,34	-1,80
16. Verdiğim her kararın sonucunu analiz ederim.	2,76	1,39	-,37	-1,76
17. İzleyicilerin bulunduğu ortamlarda daha dikkatli kararlar veririm.	2,70	1,37	-,28	-1,77
18. Karar verirken etik kurallara uygun davranmanın başarıyı getireceğini düşünürüm.	2,63	1,38	-,20	-1,81

19. Hızlı karar vermem gerektiğinde ilk verdiğim karardan vazgeçmem.	2,66	1,16	-,19	-1,42
20. Karar verme sürecinde çatışmalardan uzak durmak, başarılı olmamı sağlar.	2,70	1,37	-,25	-1,79
21. Başarılı olmayı hedefleyen kişilerin yeteneklerini sürekli geliştirebilmek için kararlar alması gerekir.	2,68	1,43	-,25	-1,86

Tablo 5’de gözlenen değişkenlere ilişkin çarpıklık değerlerinin-,43 ile ,61 arasında olduğu, basıklık değerlerinin ise -1,97 ile ,58 arasında olduğu tespit edilmiştir. Verilerin normallik varsayımları sağlandıktan sonra DFA analizine geçilmiş ve sonuçlar Tablo 6’da verilmiştir.



Şekil 4. Doğrulayıcı faktör analizine ilişkin diyagram

Doğrulayıcı faktör analizine ilişkin uyum iyiliği kriterleri aşağıda verilmektedir.

2. İşlem

Tablo 8. Doğrulayıcı faktör analizi indeks değerleri

Uyum İndeksleri	Uyum Değerleri	Sınır Değerler
χ^2	389,62	
df	188	
χ^2/df (CMIN/DF)	2,07	$0 \leq \chi^2/df \leq 5$
CFI	0,91	$0,80 \leq CFI \leq 1,00$
GFI	0,89	$0,80 \leq GFI \leq 0,95$
AGFI	0,86	$0,80 \leq AGFI \leq 0,95$
NFI	0,85	$0,90 \leq NFI \leq 0,95$
IFI	0,91	$0,80 \leq IFI \leq 1,00$
TLI	0,90	$0,80 \leq TLI \leq 1,00$
RMSEA	0,06	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$
RMR	0,07	$0,05 \leq RMR \leq 0,08$

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonuçlarına göre, modelin uyum iyiliği indeksleri genel olarak tatmin edici düzeydedir. χ^2/df değeri 2,07 olup, bu değer 0 ile 5 arasındaki kabul edilebilir sınırlar içinde yer almakta ve modelin uygun olduğunu göstermektedir CFI (0,91), GFI (0,89), AGFI (0,86), IFI (0,91) ve TLI (0,90) değerleri, kabul edilebilir sınırlar içinde yer alarak ($0,80 \leq \text{indeks} \leq 1,00$) modelin uyumuna kanıt sağlamaktadır. NFI değeri (0,85) literatürde önerilen 0,90 sınırının biraz altında kalmakla birlikte, diğer uyum indekslerinin beklenen düzeylerde olması modelin genel olarak kabul edilebilir bir uyuma sahip olduğunu göstermektedir. RMSEA değerinin 0,06 ve RMR değerinin 0,07 olarak hesaplanması, her iki indeksin de kabul edilebilir sınırlar ($0,05-0,08$) içinde yer aldığını göstermekte olup bu sonuç modelin yeterli düzeyde uyum sergilediğini desteklemektedir. Literatürde RMSEA ve RMR değerlerinin bu aralıkta bulunmasının model uyumunun kabul edilebilir olduğunu gösterdiği

belirtilmekte (Birgin ve Peker, 2025; Kuşçu Karatepe ve Türkmen, 2023; Kılıç ve ark, 2020), bu çalışma kapsamında elde edilen uyum indeksleri de modelin geçerliliğini doğrulamaktadır.

Tablo 9. Modele ait maddelerin standartlaştırılmış faktör yükleri

Maddeler			β	Std. β	S.E.	C.R.	p
S25	<---	F1	1,000	,47			
S20	<---	F1	1,63	,66	,21	7,5	p<0,01
S19	<---	F1	1,63	,64	,21	7,48	p<0,01
S16	<---	F1	,97	,45	,16	6,04	p<0,01
S26	<---	F1	1,60	,65	,21	7,48	p<0,01
S12	<---	F1	1,40	,60	,19	7,19	p<0,01
S18	<---	F1	1,63	,64	,22	7,43	p<0,01
S13	<---	F1	1,41	,62	,19	7,34	p<0,01
S15	<---	F1	1,37	,60	,19	7,20	p<0,01
S27	<---	F1	1,78	,69	,23	7,72	p<0,01
S23	<---	F1	1,60	,64	,21	7,43	p<0,01
S11	<---	F2	1,000	,65			p<0,01
S10	<---	F2	1,14	,77	,09	11,59	p<0,01
S9	<---	F2	1,11	,73	,10	11,10	p<0,01
S8	<---	F2	1,09	,72	,10	10,92	p<0,01
S7	<---	F2	,85	,58	,09	9,12	p<0,01
S6	<---	F2	,97	,65	,09	10,00	p<0,01
S5	<---	F2	1,00	,68	,09	10,37	p<0,01
S4	<---	F2	,88	,60	,09	9,43	p<0,01
S3	<---	F2	,78	,53	,09	8,34	p<0,01
S1	<---	F2	,69	,47	,09	7,49	p<0,01

Faktör yüklerine ilişkin tablo incelendiğinde, tüm maddeler için kritik oran (C.R.) değerleri istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0,001). Maddelerin standartlaştırılmış faktör yükleri (Std. β) genellikle yüksek olup, S10 maddesi 0,77 ile en yüksek faktör yüküne sahiptir, bu da bu maddenin faktörle en güçlü ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir. Diğer maddeler de, 47 ile ,77 arasında değişen faktör yükleriyle modelin genel yapısına önemli katkı sağlamaktadır. Bu bulgular, modelin yapı geçerliğinin güçlü olduğunu ve doğrulayıcı faktör analizinin modelin uyumunu doğruladığını göstermektedir (Nye, 2022).

4. İşlem

Ayırt Edicilik

Ölçek güvenirliği Crombach alpha ile yapılmıştır. Ölçek ayırt ediciliği alt ve üst %27'lik gruplar arasında bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir.

Tablo 10. Ölçek puanlarının alt-üst %27 gruplarına göre farklılaşma durumu

Maddeler	Madde Toplam Korelasyonu	Alt %27 Grup (n=68)		Üst %27 Grup (n=68)		Faktörler	t	p
		Ort.	ss.	Ort.	ss.			
Madde 1	,53**	1,00	,00	3,46	1,02	2. Faktör (Stratejik Karar Verme)	19,86	,00*
Madde 2	,54**	1,59	1,19	3,25	1,25		-7,95	,00*
Madde 3	,58**	1,43	1,04	3,10	1,32		-8,24	,00*
Madde 4	,66**	1,54	1,10	3,38	1,18		-,942	,00*
Madde 5	,66**	1,43	1,04	3,36	1,21		-10,02	,00*
Madde 6	,59**	1,41	1,00	3,17	1,33		-8,78	,00*
Madde 7	,69**	1,51	1,13	3,46	1,09		-10,28	,00*
Madde 8	,70**	1,57	1,19	3,42	1,16		-10,57	,00*
Madde 9	,75**	1,46	1,04	3,42	1,13		-8,85	,00*
Madde 10	,67**	1,40	,99	3,17	1,33		-10,57	,00*
Madde 11	,58**	1,82	1,21	3,28	1,06	1. Faktör (Proaktif Karar Verme)	-8,85	,00*
Madde 12	,60**	1,79	1,18	3,42	,88		-7,49	,00*
Madde 13	,60**	1,99	1,28	3,39	,99		-722	,00*

Madde 14	,48**	2,15	1,28	3,20	1,02	-5,33	,00*
Madde 15	,62**	1,76	1,27	3,52	,98	-9,07	,00*
Madde 16	,67**	1,60	1,17	3,39	1,05	-9,42	,00*
Madde 17	,67**	1,62	1,15	3,41	1,05	-9,53	,00*
Madde 18	,60**	1,71	1,22	3,39	1,10	-8,48	,00*
Madde 19	,49**	2,15	1,15	3,00	1,04	-4,55	,00*
Madde 20	,65**	1,71	1,20	3,38	1,09	-8,56	,00*
Madde 21	,66**	1,68	1,23	3,39	1,14	-8,47	,00*

Tablo 8’de, ölçek puanlarının ayırt ediciliğini değerlendirmek amacıyla alt ve üst %27’lik gruplar karşılaştırılmıştır. Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre, iki grup arasındaki fark anlamlıdır ($p < 0.001$). Aynı zamanda, analizler sonunda madde toplam korelasyonuna ait değerlerin .48 ile .75 arasında yer aldığı tespit edilmiştir. Bu bulgular, ölçeğin yüksek ve düşük performans gösteren grupları ayırt etme konusunda başarılı olduğunu göstermektedir. Ölçeğin ayırt edicilik gücünün yüksek olduğunu ve puanların güvenilir bir şekilde farklı gruplar arasında ayrıştığını ortaya koymaktadır.

5. İşlem

Ölçeğin Puanlanması

Başarı odaklı karar verme ölçeğinde maddelere verilen puanlar toplanmaktadır. Ölçekten en düşük 21, en yüksek 84 puan alınmaktadır. Puanın yükselmesi katılımcıların başarı odaklı karar verme düzeylerinin yüksekliğini göstermektedir.

Tablo 11. Başarı odaklı karar verme ölçeği’nin puan ortalamaları

Faktörler	n	Ort.	ss.	Min.	Maks.	Ölçek Min., Maks.
1. FAKTÖR	250	30,02	9,61	11,00	44,00	21-84
2. FAKTÖR	250	22,87	9,99	10,00	40,00	
BOKVÖ Toplam	250	52,89	17,94	21,00	84,00	

Bu çalışmada kullanılan başarı odaklı karar verme ölçeği, teorik olarak 21 ile 105 arasında puanlanmaktadır. Ancak, Tablo 11’de, katılımcıların başarı odaklı karar verme ölçeği puan ortalaması 21,00, standart sapması ise 17,94 olarak hesaplanmıştır. Puanlar 21 ile 84 arasında değişmekte olup, ölçek aralığı da 21-84’tür. Bu durum, örneklem grubundaki katılımcıların ölçeğin en yüksek puan düzeyinde (5=kesinlikle katılıyorum) yanıt vermediklerini göstermektedir. Toplam puan yükseldikçe bireylerin başarı odaklı karar verme eğiliminin arttığı kabul edilmektedir ve başarı odaklı karar verme açısından katılımcılar arasında çeşitlilik olduğunu göstermektedir.

TARTIŞMA

Literatür kapsamında, spor başarı odaklı karar verme ölçeği araçlarının olmadığı görülmüştür. Bu boşluğu gidermek amacıyla sporda başarı odaklı karar vermeyi ölçmeyi hedefleyen geçerli ve güvenilir bir ölçeği geliştirmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, ölçek geliştirme süreci iki aşamada gerçekleştirilmiştir: İlk aşama (AFA) 250 hakem ve antrenörden oluşan bir örneklemle, ikinci aşama (DFA) ise bağımsız bir örneklem olan 302 hakem ve antrenörün katılımıyla uygulanmıştır. Araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış uzman görüşlerinden ve literatür taramasından sonra oluşturulan 40 ifadeden oluşan madde havuzu ilk olarak 5 uzman görüşüne sunulmuş ve kapsam geçerliği sağlanmıştır. Uzmanlardan gelen dönütler dikkate alınarak 7 madde üzerinde düzeltme yapılmış ve 3 madde taslak formdan çıkarılarak 37 madde ile geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliğinin test edilmesinde açılımlı faktör analizi kullanılmış ve bu analiz sonucunda elde edilen yapı sonrası doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu kapsamda ölçeğin iki boyuttan oluştuğu ve 1. boyut varyansın %38,34’ünü, 2. Boyut ise varyansın %46,14’sini açıkladığı görülmüştür. Bu kapsamda maddelerin kapsamı ve kuramsal bilgiler dikkate alınarak bu boyutlar “Proaktif Karar Verme” ve “Stratejik Karar Verme” olarak adlandırılmıştır.

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde ise, ele alınan uyum indeks değerlerinin (χ^2/df , RMSEA, SRMR, GFI, IFI) literatür bağlamında kabul edilebilir düzeyde uyum olduğunu göstermektedir (Birgin ve Peker, 2025; Kuşçu Karatepe ve Türkmen, 2023; Kılıç ve ark., 2020). Ölçeğin yapı geçerliliğine kanıt sağlamak için diğer bir yöntem olan alt boyutlar arasındaki korelasyon değerleri de hesaplanmış ve bu analiz sonucunda tüm alt boyutlar arasındaki korelasyon değerlerinin pozitif ve anlamlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuç kapsamında ölçeğin

ayırışma geçerliğine sahip olduğu söylenebilir. Bununla birlikte ölçeğin alt boyutlarına ilişkin iç tutarlık katsayıları Proaktif Karar Verme ($\alpha = .87$), Stratejik Karar Verme ($\alpha = .88$) bulunmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda, alt boyutlarda yer alan maddelerin birbirleriyle tutarlı olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan araştırma kapsamında ölçek maddelerinin Madde-toplam test korelasyon değerleri .48 ve .75 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgu ölçeği oluşturan maddelerin iyi derecede ayırt edici özelliğe sahip olduğu ve bununla birlikte maddelerin ölçülmek istenen özelliği ölçtüğüne ilişkin kanıt oluşturduğu söylenebilir.

SONUÇ

Bu çalışma, spor bilimleri alanında önemli bir boşluğu doldurması beklenen Sporda Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği (BOKVÖ)'nün geliştirilmesi, geçerlik ve güvenirlik analizlerini kapsamaktadır. Çalışma sonucunda ölçeğin psikometrik açıdan güçlü bir yapıya sahip olduğu ortaya konmuştur. Ölçek, spor elemanlarının karar verme eğilimlerini başarı odaklı bir bağlamda değerlendiren iki faktörlü bir yapıya sahiptir: Proaktif Karar Verme (11 madde) ve Stratejik Karar Verme (10 madde). Nihai form toplam 21 maddeden oluşmaktadır. Tüm maddeler olumlu ifade içerdiğinden ters puanlama bulunmamaktadır. Beşli Likert tipi ölçek (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum) kullanılmıştır. Toplam puan 21 ile 105 arasında değişmektedir. Yüksek puan, başarı odaklı karar verme düzeyinin yüksekliğini göstermektedir. Cronbach Alpha katsayısı toplam ölçek için ,92; Proaktif Karar Verme için ,87; Stratejik Karar Verme için ,88 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, BOKVÖ; hakem ve antrenörler üzerinde test edilerek geçerliliği ve güvenirliği kanıtlanmış, spor alanında başarı odaklı karar verme becerilerini ölçmek için kullanılabilecek güvenilir bir araçtır. Ölçek, yalnızca hakem ve antrenörler değil, sporcular ve diğer spor profesyonelleri için de güvenirlik analizleri yapılarak bilimsel değerlendirme imkânı sunmaktadır.

ÖNERİLER

BOKVÖ'nün bilimsel katkısını ve uygulama potansiyelini artırmak amacıyla gelecekte yapılacak araştırmalar için şu öneriler getirilmektedir:

- Psikometrik Geliştirmeler: Ölçeğin farklı örneklem gruplarında (sporcular, yöneticiler, psikologlar) yeniden test edilmesi, zamansal güvenirliğinin (test-tekrar test) incelenmesi ve kültürel uyarlamalar yapılması önerilmektedir.
- İleri Analizler: Ölçeğin farklı değişkenlerle ilişkisini Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) gibi ileri düzey analizlerle incelemek faydalı olacaktır.
- Kapsam Genişletme: Etik faktörler, toplumsal baskı ve baskı altında hızlı karar verme gibi yeni maddeler eklenerek ölçeğin kapsamı genişletilebilir.
- Eğitim ve Uygulama: Antrenör ve hakemlere yönelik, başarı odaklı karar verme becerilerini geliştirmeyi hedefleyen eğitim programları tasarlanmalı ve bu programların etkililiği BOKVÖ aracılığıyla ölçülmelidir.

Etik Onay İzin Bilgileri

Etik Kurul Komitesi: Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
Protokol/Sayı Numarası: 14/77

KAYNAKÇA

- Alhawamdeh, H. M., & Alsmairat, M. A. (2019). Strategic decision making and organization performance: A literature review. *International Review of Management And Marketing*, 9(4),
- Altan, S. (2020). Karar alma sürecinde duyguların rolü ve etkileri. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(2), 52-65.
- Birgin, O., & Peker, E. S. (2025). Development and validation of a two-tier number sense test for sixth-grade students in fractions and decimals. *Psychology in the Schools*, 62(1), 219-236.

- Bozkurt, B., & Özkaya, Ö. (2024). Okul Yöneticilerinin Karar Alma/Verme Süreci: Etkileyen Faktörler, Zorluklar ve Öneriler. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(18), 138-150.
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research*. Guilford publications.
- Cardona Isaza, A. D. J., Chulia, A. T., González Barrón, R., & Montoya Castilla, I. (2021). Analysis of the psychometric properties of the Melbourne Decision Making Questionnaire in Colombian adolescents. *Revista Latinoamericana de Psicología*, 53, 47-55.
- Cheng, X. (2023). Looking through goal theories in language learning: A review on goal setting and achievement goal theory. *Frontiers in psychology*, 13, 1035223.
- Collins, D., Collins, L., & Carson, H. J. (2016). "If it feels right, do it": Intuitive decision making in a sample of high-level sport coaches. *Frontiers in psychology*, 7, 504.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (2013). *A first course in factor analysis*. Psychology press.
- Çankaya, C., (2001). Spor tesisleri işletmeciliği ve planlamacılık ders notları. Physical education of students, 1(1), 1-92.
- Çolakkadioğlu, O., & Güçray, S. S. (2012). Çatışma kuramına dayalı olarak geliştirilen karar verme beceri eğitimi psiko-eğitim grup yaşantısının ergenlerin karar verme stillerine etkisi.
- Deveci, İ. (2019). Ortaokul öğrencilerinin takım çalışması ve karar verme eğilimlerinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 311-330.
- DeVellis, R. F. (2003). *Scale development theory and applications* (Second Edition). SAGE Publication, Inc.
- Erdemli, A. (2002). Spor Felsefesi-Temel Sorunlarıyla. *Baskı, İstanbul: E yayınları*.
- Erkuş, A. (2016). Ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarındaki sorunlar ile yazım ve değerlendirilmesi. *Pegem Atıf İndeksi*, 0, 1221-1234. doi:10.14527/9786053183563.075
- Fabrigar, L. R., Wegener, D. T., MacCallum, R. C., & Strahan, E. J. (1999). Evaluating the use of exploratory factor analysis in psychological research. *Psychological methods*, 4(3), 272.
- Field, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS*. 3rd Edition, Sage Publications Ltd., London. Ss.647
- George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference* (4th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Gravetter, F. J., & Wallnau, L. B. (2011). *Essentials of statistics for the behavioral sciences*. Wadsworth Cengage Learning.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Kavalcı, İ., Kalkavan, A., & Çakır, G. (2024). The Relationship Between Attention And Decision-Making Skills In Athletes: A Cross-Sectional Analysis According To Demographic Variables. *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 89-98.
- Kılıç, A.F., Uysal, İ., & Koyuncu, İ. (2020). Doğrulamalı Faktör Analizinde Uyum: Kategorik Verilerle Bir Benzetim Çalışması, Pegem Akademi.
- Kline, R. B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford publications.
- Kuşçu Karatepe, H., & Türkmen, E. (2023). Nurse performance: A path model of clinical leadership, creative team climate and structural empowerment. *Journal of Clinical Nursing*, 32(3-4), 584-596.
- Kuzgun, Y. (1992). Karar stratejileri ölçeği: Geliştirilmesi ve standardizasyonu. *VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*, 161, 170.
- Meece, J. L., Anderman, E. M., & Anderman, L. H. (2006). Classroom goal structure, student motivation, and academic achievement. *Annual Review of Psychology*, 57(1), 487-503.
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). McGraw-Hill.
- Nye, C. D. (2022). Reviewer Resources: Confirmatory Factor Analysis. *Organizational Research Methods*, 109442812211205. <https://doi.org/10.1177/10944281221120541>.

- Özgün, A., Yaşartürk, F., Ayhan, B., & Bozkuş, T. (2017). Hentbolcuların spora özgü başarı motivasyonu ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(Özel Sayı 2), 83-94.
- Peker, Ö. & Aytürk, N.(2000). *Yönetim Becerileri*. Yargı Yayınevi.
- Ramzan, I., Azam, M., & Shoaib, S. (2024). Exploring the Nexus: A Correlation Analysis of Motivational Orientations and Psychological Well-Being in Adolescents. *Pakistan Social Sciences Review*, 8(1), 231-238.
- Reyes, B., Martínez-Gregorio, S., Galiana, L., Tomás, J. M., & De los Santos, S. (2022). Validation of Perceived Academic Support Questionnaire (PASQ): a study using a sample of Dominican Republic high-school students. *Journal of Child and Family Studies*, 31(12), 3425-3434.
- Sarıçam, Ö. (2011). Başarı güdüsünün, kriz dönemlerinde bireysel karar verme üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik bir uygulama. *Gebze Teknoloji Üniversitesi, SBE*.
- Siebert, J., & Kunz, R. (2016). Developing and validating the multidimensional proactive decision-making scale. *European Journal of Operational Research*, 249(3), 864-877.
- Sundu, M., & Yaşar, O. (2020). Doğal karar verme ölçeği DKVÖ: Kavramsal tanım ve ölçek geliştirme çalışması. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 21(1), 101-115.
- Tabachnick, B., & Fidell, L. (2013). Using multivariate statistics. Boston, MA: Pearson Education Inc. Ss. 618.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Van de Pol, P. K., & Kavussanu, M. (2012). Achievement motivation across training and competition in individual and team sports. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 1(2), 91.
- Yang, N., Quan, H., & Guo, Z. (2024). The influence of motivational climate on the physical activity adherence among junior high school students: The mediating effect of achievement goal orientation. *PloS one*, 19(12), e0315831.
- Zuber, C. (2023). Construction and validation of the German coach-rating scale to assess achievement-motivated behavior in team sports (AMBIS-T). *International Journal of Sports Science & Coaching*, 18(1), 13-23.

KAYNAK GÖSTERİMİ

Arslanboğa, R., & Yavuz Eroğlu, S. (2025). Sporda Başarı Odaklı Karar Verme Düzeylerini Ölçmeye Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Uluslararası Spor, Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi - USEABD*, 11(4), 418-433. <https://doi.org/10.18826/useeabd.1831724>

Tablo 12. Nihai ölçek formu

Başarı Odaklı Karar Verme Ölçeği		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Karar verirken etik kurallara uygun davranmanın başarı getireceğini düşünürüm.	1	2	3	4	5
2	Başarılı olmayı hedefleyen kişilerin yeteneklerini sürekli geliştirebilmek için kararlar alması gerekir.	1	2	3	4	5
3	Çoğunluğu ilgilendiren kararlar alınırken ortak bir sonuca varabilmede çevremdeki kişilerin tavsiyelerinin daha etkili olacağını düşünürüm	1	2	3	4	5
4	Başkalarının karar vermede zorlandığı ve bana bıraktığı durumlarda başarılı olmak için zevkle karar veririm.	1	2	3	4	5
5	Benim için başarılı olmak doğru karar verme ile yakın ilişkilidir.	1	2	3	4	5
6	En iyi sonucu elde etmek adına sürekli kararlar alırım.	1	2	3	4	5
7	Karar verme sürecinde çatışmalardan uzak durmak, başarılı olmamı sağlar.	1	2	3	4	5
8	Kararlarımı hiçbir zaman ertelemem.	1	2	3	4	5
9	Verdiğim her kararın sonucunu analiz ederim.	1	2	3	4	5
10	İzleyicilerin bulunduğu ortamlarda daha dikkatli kararlar veririm.	1	2	3	4	5
11	Hızlı karar vermem gerektiğinde ilk verdiğim karardan vazgeçmem.	1	2	3	4	5
12	Karar verirken seçeneklerin olumsuz yönlerini de düşünürüm.	1	2	3	4	5
13	Karar verirken bütün alternatifleri düşünmek başarıyı artırır.	1	2	3	4	5
14	Olayların analiz edilerek karşılaştırılması karar verme başarıyı artırır.	1	2	3	4	5
15	Doğru karar vermedeki başarıları bireylerin mutluluğunu etkiler.	1	2	3	4	5
16	Karar verme esnasında takım arkadaşlarımdan düşüncelerinden yararlanmak başarıma katkı sağlar.	1	2	3	4	5
17	Karar verirken farklı stratejiler geliştiririm.	1	2	3	4	5
18	Belirsizlik içeren durumlarda karar verirken geçmiş tecrübelerimden faydalanırım.	1	2	3	4	5
19	Karar verirken alternatifler arasında en doğru olanı seçerim	1	2	3	4	5
20	Etkili karar vermek başarıya ulaşmak için önemlidir.	1	2	3	4	5
21	Başarılı bir sonuç elde etmek için karar verme sürecine odaklanırım	1	2	3	4	5

Alt Boyutlar:

- Proaktif Karar Verme (1-10. Madde)
- Stratejik Karar Verme (11-21. Madde)

Tüm maddeler olumlu ifade içerdiğinden ters puanlama bulunmamaktadır. Beşli Likert tipi ölçek (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2= Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum). Toplam puan 21 ile 105 arasında değişmektedir. Yüksek puan, başarı odaklı karar verme düzeyinin yüksekliğini göstermektedir.